

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi perintökaaren 20 luvun ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että tuomioistuimien suorittamasta perukirjojen tarkastamisesta luovutaan. Sen asemesta pesän osakkaat voisivat tarkistuttaa perukirjan sisältämien osakstietojen oikeellisuuden väestökirjahallinnon paikallisviranomaisina toimivissa rekisteritoimistoissa. Se, joka on tehnyt oikeustoimen näin tarkistetun perukirjan osoittamien pesän osakkaiden kanssa, saisi vilpittömän mielen suoja-

vaikka osoittautuisi, että pesässä on osakas, jota ei ole merkitty perukirjaan.

Ehdotuksen toteuttaminen edellyttää muutoksia perintökaareen, perintökaaren voimaantulosta annettuun lakiin, arvonnisäverolakiin ja verotuslakiin.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1994.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Perintökaaren (40/65) 20 luvun 1 §:n mukaan perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta. Yleinen alioikeus voi hakemuksesta pidentää tätä aikaa.

Perintö- ja lahjaverolain 33 §:n (520/59) mukaan perukirja on kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta annettava perintöverolautakunnalle perintöveron määräämistä varten. Perintöveroasian tultua ratkaistuksi perintöverolautakunnassa perukirja on perintö- ja lahjaverolain 51 §:n mukaan kahden kuukauden kuluessa annettava alioikeuteen tarkastettavaksi. Vastaava säännös sisältyy perintökaaren 20 luvun 8 §:ään, jonka mukaan perukirja on annettava oikeuteen erikseen säädetyn ajan kuluessa.

Tarkeimmat säännökset perukirjan sisällöstä ja sen liitteistä sekä kuolinpesän osakkaiden tiedonantovelvollisuudesta sisältyvät perintökaaren 20 luvun 3 — 6 §:ään sekä perintö- ja

lahjaverolain 28 ja 29 §:ään sekä 37 §:ään. Perintökaaren 20 luvun 5 §:n mukaan perukirjaan on liitettävä kirkonkirjan tai vastaavan rekisterin ote, josta käy selville eloonjäänyt puoliso ja perilliset. Sisällöltään samantapainen säännös sisältyy perintö- ja lahjaverolain 28 §:ään, jonka mukaan perukirjaan on liitettävä sellainen ote kirkonkirjasta tai siviilirekisteristä, joka osoittaa vainajan oikeudenomistajat.

Perintökaaren 20 luvun 9 §:n mukaan alioikeuden tulee valvoa, että perunkirjoitus toimitetaan ja perukirja annetaan oikeuteen säädetyn ajan kuluessa. Jos perunkirjoitus on laiminlyöty, oikeuden tulee asettaa määräaika ja sakonuhka tai määrätä sopiva henkilö toimittamaan perunkirjoitus. Perintö- ja lahjaverolain 33 §:n 2 momentti velvoittaa verojohtajan viipymättä ilmoittamaan alioikeudelle päivän, jona perintöveroasia on ratkaistu tai että perukirjan antaminen perintöverolautakunnalle on laiminlyöty.

Perintö- ja lahjaverolaki sisältää myös säännöksiä perukirjan tarkastamisesta. Lain 35 §:n mukaan verojohtajan tulee asian valmistelun

yhteydessä tarkistuttaa, että perukirjassa olevat tiedot ovat oikeat ja täydelliset. Lain 37 §:n mukaan kuolinpesän osakkaat ja eräät muut pesän tilaa tuntevat tahot ovat kehotuksesta velvolliset antamaan pesää koskevia tietoja ja selvityksiä. Myös viranomaisten tulee pyydetessä antaa tarvittavat tiedot.

Perintökaaressa ei ole tarkempia säännöksiä siitä, miten tuomioistuimen tulee tarkastaa perukirjaa. Käytännössä alioikeuksissa on tarkastettu, onko perukirjaan tai sen liitteenä olevaan osakasselvitykseen merkitty kaikki pesän osakkaat sekä perillisten osalta se, miten he ovat sukua vainajalle.

Alioikeudessa perukirja on julkinen asiakirja yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/51) nojalla. Mainitun lain 6 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus saada tieto yleisestä asiakirjasta, joka on julkinen.

Perintö- ja lahjaverolain 71 §:n mukaan perintöveroasioihin noudatetaan soveltuvin kohdin mitä tulo- ja varallisuusveroon nähden on määrätty niissä tapauksissa, joissa perintö- ja lahjaverolaissa ei ole toisin säädetty. Tämän mukaisesti perukirjojen nähtäväksi luovuttamiseen tai kopioimiseen on sovellettu verotuslain 132 §:ää. Pykälän mukaan perukirja ei veroviranomaisen luona ole julkinen asiakirja. Mainitun pykälän 3 momentin nojalla vainajan oikeudenomistajilla, eloonjääneellä puolisoilla, tuomioistuimen määräämällä pesänselvittäjällä ja pesänjakajalla on kuitenkin oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä pesän selvittämiseksi ja osituksen tai perinnönjaon toimittamiseksi tarvittavia tietoja.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle perintö- ja lahjaverolain, verotuslain 85 §:n ja moottoriajoneuvoverosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta (HE 15/1994 vp) ehdotetaan muutoksia perintö- ja lahjaverolain edellä mainittuihin pykäliin. Muutoksissa on huomioitu käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset.

Arkistolain (184/81) 17 §:n mukaan valtion virastoissa kuten tuomioistuimissa ja verotoimistossa säilytetyt asiakirjat tulee siirtää säilytettäväksi valtionarkistoon tai maakunta-arkistoon. Arkistoasetuksen (1012/82) 13 §:n nojalla valtionarkisto määrää, minkä ajan kuluttua asiakirjat on siirrettävä. Siirrettäväksi ei voida määrätä 10 vuotta nuorempia asiakirjoja. Käytännössä tuomioistuimet ja verotoimistot ovat säilytettyään perukirjat tietyn ajan omissa arkistoissaan siirtäneet ne säilytettäväksi maakun-

ta-arkistoon. Perukirjat ovat kuuluneet pysyvästi säilytettäviin asiakirjoihin. Lupaa niiden hävittämiseen ei ole annettu.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle arkistolaiksi (HE 187/1993 vp) ehdotetaan voimassa oleva arkistolaki korvattavaksi uudella arkistolailla. Ehdotetun uuden arkistolain 8 §:n 3 momentin nojalla arkistolaitokselle (kansallisarkisto ja maakunta-arkistot) annettaisiin oikeus määrätä siitä, mitkä asiakirjat tulisi säilyttää pysyvästi. Tämän mukaisesti arkistolaitos, viimekädessä kansallisarkisto eli nykyinen valtionarkisto, tulisi päättämään kuuluvatko perukirjat pysyvästi säilytettäviin asiakirjoihin. Edellä mainitun lakiehdotuksen 23 §:n mukaan kumottavaksi ehdotetun arkistolain ja sen nojalla annetun asetuksen perusteella annetut valtionarkiston päätökset ja määräykset, jotka koskevat asiakirjojen pysyvää säilyttämistä, valtion viranomaisten asiakirjojen luettelointista ja rekisteröimistä, pysyvästi säilytettävien asiakirjojen laatimista sekä pysyvästi säilytettävien asiakirjojen arkistotiloja, jäävät kuitenkin toistaiseksi voimaan.

1.2. Nykytilan arviointi

Perukirjojen tarkastaminen

Voimassa olevat perukirjan tarkastamista koskevat säännökset merkitsevät sitä, että Suomessa vuosittain laadittavat noin 50 000 perukirjaa joudutaan tarkastamaan kahteen kertaan. Perukirja on ensisijaisesti veroilmoitus. Sen oikeellisuus sekä omaisuus- että osakasilmoituksena kyetään verohallinnon tarpeisiin riittävällä luotettavuudella tutkimaan verotoimistoissa. Tuomioistuimen suorittama uusi tarkastus ei tältä kannalta ole aiheellinen, vaan aiheuttaa tuomioistuimelle tarpeetonta työtä.

Perukirjan osakastiedot

Perukirja on toisaalta myös asiakirja, joka osoittaa pesän osakkuussuhteet. Nykyisin, kun perukirjan tarkastus suoritetaan verotoimistossa ja tuomioistuimessa usein vasta noin vuoden kuluttua perunkirjoituksen toimittamisesta, joudutaan pesän asioita hoidettaessa monesti käyttämään tarkastamatonta perukirjaa. Osakkuustietojen oikeellisuus on tärkeää erityisesti sen kannalta, joka ryhtyy oikeustoimiin kuo-

linpesän kanssa. Perintökaaren 18 luvun 2 §:n mukaan kuolinpesän osakkaat edustavat yhteisesti pesää kolmatta vastaan. Oikeustoimi, joka kuolinpesän puolesta tehdään ilman kaikkien osakkaiden myötävaikutusta, ei sido kuolinpesää. Laissa ei ole säännöstä, joka osoittaisi sen, millä edellytyksillä kuolinpesän kanssa oikeustoimen tehnyt ja perukirjassa oleviin puutteellisiin osakastietoihin luottanut henkilö voisi saada suojaa sitomattomuutta vastaan. Yleiset säännökset, jotka koskevat omaisuuden luovutuksensaajan suojaa oikeaa omistajaa vastaan, eivät myöskään ole suoraan sovellettavissa tähän tapaukseen. Kuolinpesän kanssa oikeustoimen tehnyt kantaa siten yleensä riskin siitä, että osakastiedot osoittautuvat puutteelliseksi.

2. Esityksen tavoitteet ja ehdotukset

Esityksen tavoitteena on purkaa kaksinkertainen perukirjojen tarkastusjärjestelmä. Koska perukirja on ensisijaisesti veroilmoitus, ehdotetaan, että perintökaaresta kumotaan ne säännökset, jotka edellyttävät perukirjan antamista tuomioistuimeen. Edellä mainitun perintö- ja lahjaverolain muuttamista koskevan hallituksen esityksen mukaan vastaava muutos tehtäisiin myös tuohon lakiin. Perukirjan antamista verotoimistoon edellyttävät säännökset sisältyisivät perintökaaren sekä, kuten nykyäänkin, perintö- ja lahjaverolakiin.

Esityksen tavoitteena on myös luoda järjestelmä, joka antaa kuolinpesän osakkaille mahdollisuuden saada viranomaisen vahvistus sille, että kaikki kuolinpesän osakkaat on merkitty perukirjan osakasselvitykseen. Viranomaisen vahvistus voitaisiin saada nopeasti ja siitä riippumatta, että perintöverotuksen toimittaminen olisi kesken. Kuolinpesän kanssa oikeustoimen tehnyt, vahvistettuihin osakastietoihin luottanut henkilö saisi vilpittömän mielen suojaa, vaikka sittemmin kävisikin ilmi, että pesässä oli osakas, jota ei ollut merkitty perukirjaan. Asiaa koskevat säännökset sisällytettäisiin perintökaareen.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole huomattavia taloudellisia

vaikutuksia. Uudistus vähentää tuomiokuntien tuloja hakemusmaksuina noin 3 miljoonalla markalla. Toisaalta uudistus vapauttaa ylikuormitettujen alioikeuksien henkilöstöresurssveja muihin tehtäviin.

Väestökirjahallinnon paikallisviranomaisina toimivat rekisteritoimistot saavat uuden tehtävän. Perukirjan osakastietojen tarkistamista koskevien hakemusten vuosittainen määrä tulee arvattavasti jäämään melko pieneksi. Voidaan otaksua, että osakastietojen oikeaksi vahvistamista haettaisiin lähinnä tapauksissa, joissa kuolinpesän puolesta aiotaan tehdä taloudellisesti merkittävä luovutustoimi ja joissa pesän osakkuussuhteiden selvittäminen on ollut tavanomaista vaikeampaa. Perukirjojen osakasselvitysten tarkastamisesta aiheutuvat kustannukset voidaan kattaa valtion maksuperustelain (150/92) 8 §:n nojalla annettavan päätöksen nojalla hakemuksen jättäneiltä perittävällä asiakasmaksulla.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole vaikutuksia organisaatioihin eikä niiden henkilöstöön.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Esitys liittyy vireillä oleviin valtiorationalisointihankkeisiin.

Valmistelun yhteydessä on kuultu valtiovarainministeriötä, sisäasiainministeriötä, verohallitusta, väestörekisterikeskusta, Suomen Henkikirjoittajayhdistystä, Käräjäoikeustuomarit-nimistä yhdistystä, Suomen Asianajajaliittoa ja Suomen Pankkiyhdistystä. Mainitut tahot suhtautuvat myönteisesti uudistukseen.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetut lait liittyvät perintö- ja lahjaverolain, verotuslain 85 §:n ja moottoriajoneuvoverosta annetun lain 31 §:n muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE 15/1994 vp). Ehdotuksessa perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta on otettu huomioon tässä hallituksen esityksessä tehty

ehdotus, jonka mukaan tuomioistuimet eivät enää tarkastaisi perukirjoja.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle rekisterihallintolaiksi (HE 310/1993 vp) ehdotetaan säädettäväksi rekisterihallintolaki, joka korvaisi voimassa olevan väestökirjahallinnosta annetun lain. Mainitussa esityksessä ehdotetaan,

että väestökirjahallinnon paikallisviranomaisina toimivat rekisteritoimistot muuttuisivat nimeltään maistraateiksi. Jos eduskunta hyväksyy ehdotuksen, tulisi ehdotetuissa perintökaaren 20 luvun 9 a—9 c §:ssä olevat viittaukset väestökirjahallinnosta annettuun lakiin ja rekisteritoimistoon muuttaa vastaavasti.

YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Perintökaari

20 luku. *Perunkirjoituksesta*

1 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että nykyisin yleiselle alioikeudelle kuuluva tehtävä hakemuksesta pidentää aikaa, jonka kuluessa perunkirjoitus on tehtävä, annettaisiin vero toimistolle. Eduskunnalle annetun hallituksen esityksen (HE 15/1994 vp) mukaan vero toimisto vastaisi perintöverotuksen toimittamisesta. Verotuslain 42 §:n (1024/74) nojalla vero toimiston virkamies voi pyynnöstä pidentää aikaa, jonka kuluessa vero ilmoitus on annettava vero toimistoon.

Pykälän mukaan hakemus on annettava asianomaiselle vero toimistolle. Tällä tarkoitetaan sitä vero toimistoa, joka on sillä paikkakunnalla, missä perinnönjättäjä vakinaisesti asui. Perintö- ja lahjaverolain 22 §:n 1 momentin mukaan perintövero määrätään mainitulla paikkakunnalla.

8 §. Nykyisessä 8 §:ssä säädetään velvollisuudesta antaa perukirja yleiseen alioikeuteen. Ehdotuksen mukaan perukirjojen toimittamisesta alioikeuteen luovuttaisiin. Pykälään otettaisiin ainoastaan viittaussäännös, jonka mukaan perukirja olisi annettava vero toimistolle siten kuin perintö- ja lahjaverolaissa säädetään.

9 §. Jos perunkirjoitus on laiminlyöty, yleisenä alioikeutena toimivan käräjäoikeuden on pykälään ehdotetun muutoksen mukaan vero toimiston ilmoituksesta määrättävä sopiva henkilö toimituttamaan perunkirjoitus. Säännös on tarpeellinen niitä tapauksia ajatellen, joissa perunkirjoitusta ei vero toimiston kehotuksesta huolimatta ole tehty. Ilmoitus käsitellään hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeu-

dessä annetun lain (307/86) mukaisesti. Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen (774/93) 3 §:n 4 momentin mukaan toisen viranomaisen ilmoituksesta alioikeudessa käsiteltävä asia käsitellään maksut-ta.

Nykyisen pykälän mukaan alioikeus voi sakon uhalla määrätä perunkirjoituksen toimitettavaksi ja perukirjan annettavaksi sille. Tätä pakkokeinoa ei ole sisällytetty ehdotukseen, koska vero toimiston käytettävissä on jo muutoinkin riittävät keinot saada perunkirjoitus tehdyksi ja perukirja sille annetuksi.

9 a §. Pykälän 1 momentin mukaan väestökirjahallinnon paikallisviranomaisina toimivat rekisteritoimistot voisivat hakemuksesta vahvistaa, että vainajan aviopuoliso ja kaikki pesän osakkaat on merkitty perukirjaan 3 §:n mukaisesti ja että heitä koskevat henkilötiedot ovat oikeat. Tehtävä ehdotetaan uskottavaksi edellä mainituille rekisteritoimistoille, koska perukirjassa olevien henkilötietojen oikeellisuuden ja täydellisyyden tarkastaminen tapahtuu pääosin väestökirjanpidon tietojen avulla.

Pykälän 1 momenttiin sisältyvän säännöksen mukaan hakemuksen tekemiseen ei tarvita kaikkien kuolinpesän osakkaiden suostumusta, vaan hakemuksen voisi yksin tehdä momentissa mainittu henkilö, eli kuolinpesän osakas, vainajan puoliso, pesänhoitaja, pesänselvittäjä, pesänjakaja tai testamentin toimeenpanija.

Pykälän 2 momentin mukaan vahvistuksen antaminen kuuluisi sen paikkakunnan rekisteritoimistolle, missä perittävällä oli kuollessaan kotipaikka. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös niistä edellytyksistä, joiden vallitessa rekisteritoimisto on velvollinen antamaan vahvistuksen. Näin olisi meneteltävä, jos väestötietojärjestelmässä olevien tietojen tai muun saata-

villa olevan selvityksen nojalla on perusteltua otaksua, että perukirjassa olevat tiedot ovat oikeat ja täydelliset.

Perukirjaan otettujen henkilötietojen oikeellisuuden tutkiminen tapahtuu lähinnä varmistautumalla siitä, että perittävistä ja perillisistä hankitut väestökirjanpidon tiedot ovat aukottomat ja vastaavat perukirjassa olevia tietoja ja että henkilöt, jotka rekisteritoimistolle esitetyn testamentin mukaan ovat pesän osakkaita, on merkitty oikein perukirjaan. Vahvistus olisi kuitenkin annettava myös silloin, kun asiaa ei väestökirjanpidon avulla voida aukottomasti selvittää, jos voidaan muulla tavoin riittävän varmasti osoittaa, että kaikki pesän osakkaat on merkitty perukirjaan. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi sen vuoksi, että tarvittavat väestökirjat ovat tuhoutuneet tai sen tähden, että perittävä tai muu henkilö, josta pesän osakkuus on riippuvainen, on elämänsä varrella asunut sellaisessa vieraassa valtiossa, jossa ei ole väestörekisteriä. Pykälän sanamuoto osoittaa, että vahvistuksen antaminen ei edellytä täyttä varmuutta osakstietojen oikeellisuudesta. On riittävää, että asiaa huolellisesti harkitsevalta henkilöltä on selvityksen nojalla perusteltua aihetta pitää perukirjan tietoja oikeina ja täydellisinä.

Vahvistuksen antamisesta on 3 momentin mukaan tehtävä merkintä perukirjan oikeaksi todistettuun jäljennökseen. Kuolinpesän osakkaat voisivat tämän jälkeen tehdessään pesää koskevia oikeustoimia käyttää perukirjan jäljennöstä todisteena siitä, että heillä on kelpoisuus edustaa pesää.

9 b §. Pykälän mukaan rekisteritoimiston on huomattessaan perukirjan olevan puutteellinen tai virheellinen osakkaita koskevien tietojen osalta palautettava asiakirjat ilman vahvistusta hakijalle. Samalla rekisteritoimiston on huomautettava osakstietojen puutteellisuudesta hakijalle sekä sille, joka perukirjan mukaan ottaa vastaan pesää koskevia ilmoituksia. Säännöksen tarkoituksena on osaltaan turvata perukirjaan merkitsemättä jääneen osakkaan oikeutta kuolinpesässä.

9 c §. Pykälän 1 momentissa annettaisiin vilpittömän mielen suoja sellaiselle kolmannelle henkilölle, joka rekisteritoimiston vahvistaman perukirjan tietoihin luottaen tekee oikeustoimen kuolinpesän kanssa. Tällainen oikeustoimi sitoisi kuolinpesää, vaikka sittemmin kävisikin ilmi, että pesään kuului osakas, jota ei ollut merkitty perukirjaan. Sitovuuden edel-

lytyksenä on se, että se, jonka kanssa oikeustoimi oli tehty, ei tiennyt eikä hänen olosuhteisiin katsoen pitänytkään tietää, että pesässä oli tällainen osakas. Säännöksessä on kysymys oikeustoimen sitovuudesta kuolinpesän ja sen sopijapuolen välisessä suhteessa. Siinä ei näin ollen säännellä kysymystä, mihin toimenpiteisiin sopijapuolen tulee ryhtyä saadakseen sivilissuojaa esimerkiksi kilpailevaa luovutuksen-saajaa tai kuolinpesän konkurssivelkojia vastaan. Tältä osin tulevat sovellettaviksi yleiset esineoikeudelliset säännökset.

Kuolinpesän kanssa oikeustoimen tehnyt kolmas henkilö voisi mainitun säännöksen nojalla saada vilpittömän mielen suoja myös siinä tapauksessa, että perukirjaan on jäänyt merkitsemättä henkilö, jonka osakkuus kuolinpesässä perustuu testamenttiin. Vaikka rekisteritoimistolla ei olekaan sanottavia edellytyksiä valvoa sitä, että kaikki perittävän mahdollisesti tekemät testamentit on otettu perukirjassa huomioon, vilpittömän mielen suojaaminen on kuitenkin perusteltua kuolinpesän kanssa tehtäviin oikeustoimiin liittyvien riskien vähentämiseksi. Testamentinsaaja saa näissä tapauksissa suoja rikoslain säännösten avulla. Se, joka tietoisena siitä, että kaikkia testamentin perusteella pesän osakkaiksi tulleita henkilöitä ei ole merkitty perukirjaan, hakee rekisteritoimiston vahvistusta, syyllistyy viranomaisen erehdyttämiseen, josta on säädetty rangaistus rikoslain 17 luvun 8 §:ssä. Lisäksi on huomattava, että oikeustoimi, joka tehdään ilman perukirjassa mainitsematta jäsenen osakkaan myötävaikutusta, ei yleensä aiheuta tälle taloudellista vahinkoa, koska oikeustoimesta saatu vastike tulee pesään, eikä pesän varallisuus oikeustoimen seurauksena täten vähenny.

Pykälän 2 momentin säännös koskee vahvistetun perukirjan merkitystä, kun viranomaiselta haetaan toimenpidettä asiassa, jossa kuolinpesän osakkuussuhteita koskeva tieto on tarpeellinen. Haettava toimenpide voi olla esimerkiksi lainhuudon tai kiinnityksen myöntäminen taikka pesänjakajan määrääminen kuolinpesään. Kun osakstietojen oikeellisuus ja täydellisyys on rekisteritoimistossa tarkistettu, ei ole aihetta edellyttää, että vastaava tarkistus suoritettaisiin uudelleen kunkin hakemuksen yhteydessä. Sen vuoksi ehdotetaan, että vahvistettua perukirjaa voitaisiin pitää riittävänä selvityksenä pesän osakkaista, jollei asiassa ole tullut ilmi seikkoja, jotka antavat aiheen olettaa muuta. Ehdotus keventää viranomaisten

työtä ja vähentää kansalaisten tarvetta toistuvien, lähinnä väestörekisteriin perustuvien selvitysten hankkimiseen erityisesti lainhuudatus- ja kiinnitysasioissa.

12 §. Nykyisen 12 §:n mukaan alioikeuden päätökseen, joka koskee 1 §:n mukaan perunkirjoitukselle säädetyn ajan pidentämistä, ei saa hakea muutosta. Koska tarkoitus on, että jatkossa verotoimistot myöntäisivät edellä tarkoitettua pidennyksen, ehdotetaan pykälä muutettavaksi siten, että siinä kiellettäisiin muutoksenhaku valituksella verotoimiston 1 §:n nojalla tekemään päätökseen.

Voimassa olevan 12 §:n mukaan muutosta ei myöskään saa hakea hovioikeuden 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa antamiin päätöksiin. Koska hovioikeus ei enää tulisi tekemään mainittuja päätöksiä, muutoksenhakukielto ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännösten tultua muutetuksi vuonna 1979, muutoksenhakukielto on muutoinkin menettänyt asiallisen merkityksensä.

1.2. Laki perintökaaren voimaannpanosta

9 §. Nykyisen pykälän mukaan tuomioistuimen tulee, jos se tarkastaessaan perukirjaa tai muutoin saa tietoonsa, että perittävän jälkeen on tai saattaa olla elossa perillinen tai testamentin saaja, joka ei ehkä tiedä perinnöstä tai testamentista, ja on syytä olettaa tällaisen henkilön oleskelevan tietyssä vieraassa valtiossa, ilmoittaa tiedossaan olevat seikat ulkoasiainministeriölle, jonka tulee ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin perillisen tai testamentin saajan selville saamiseksi.

Koska tuomioistuimet eivät esityksen mukaan enää tarkastaisi perukirjoja, ehdotetaan, että pykälä kumotaan. Ulkoasiainministeriöltä voidaan pykälän kumoamisesta huolimatta saada apua ulkomailla olevan oikeudenomistajan etsimisessä. Ulkoasiainministeriön osoitetiedustelupalvelu on käytettävissä oleva palvelumuoto silloin, kun kuolinpesään kuuluu ulkomailla asuva henkilö eikä kuolinpesän osakkailla ole tiedossaan ulkomailla asuvan henkilön osoitetta.

1.3. Arvonlisäverolaki

179 §. Pykälän 2 momentin mukaan jälkive-

rotus on toimitettava vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona perukirja on annettu oikeuteen. Koska esityksessä ehdotetaan, että perukirjojen antamisesta tuomioistuimiin luovuttaisiin, ehdotetaan, että 2 momentissa säädettäisiin, että jälkiverotus on toimitettava vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona perukirja annettiin verotoimistolle.

1.4. Verotuslaki

132 §. Esityksessä ehdotetaan, että verotuslain 132 §:n 3 momenttiin lisätään säännös, jonka nojalla verotoimistolle annetusta perukirjasta voidaan antaa tietoja henkilölle, joka tarvitsee näitä tietoja etujensa, oikeuksiensa tai velvollisuuksiensa hoitamiseksi. Säännös on tarpeellinen, koska mahdollisuus saada perukirjasta tieto tuomioistuimen arkistosta jää uudistuksen myötä pois. Esimerkiksi kiinteistön viimeksi ostanut henkilö voi lainhuutoa hakiessaan joutua selvittämään kiinteistön aikaisempien myyjien oikeutta myydä kiinteistö. Myös eräissä puolisoiden välisissä ositustilanteissa, joissa toinen puoliso on kuolinpesän osakas ja kieltäytyy näyttämästä perukirjaa toiselle puolisolalle, on tämän puolison aseman turvaamiseksi tarpeellista voida saada kopio perukirjasta verotoimistosta.

2. Voimaantulo

Perintö- ja lahjaverolain, verotuslain 85 §:n ja moottoriajoneuvoverosta annetun lain 31 §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä ehdotetut lait on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1994. Koska käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetut lait liittyvät mainittuun hallituksen esitykseen, ne olisi saatettava voimaan samanaikaisesti. Tämän vuoksi lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1994.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki perintökaaren 20 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/65) 20 luvun 1, 8, 9 ja 12 §
sekä
lisätään lukuun uusi 9 a, 9 b ja 9 c § seuraavasti:

20 luku

Perunkirjoituksesta

1 §

Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta, jolle asianomainen verotoimisto saman ajan kuluessa tehdystä hakemuksesta pesän laatuun katsoen tai muusta erityisestä syystä tätä aikaa pidennä.

8 §

Perukirja on annettava verotoimistolle siten kuin perintö- ja lahjaverolaissa (378/40) säädetään.

9 §

Jos perunkirjoituksen toimittaminen on lainlyöty, käräjäoikeuden tulee verotoimiston ilmoituksesta määrätä sopiva henkilö toimituttamaan perunkirjoitus.

9 a §

Väestökirjahallinnosta annetussa laissa (76/84) tarkoitettu rekisteritoimisto voi kuolinpesän osakkaan, eloonjääneen puolison, pesänhoitajan, pesänselvittäjän, pesänjakajan tai testamentin toimeenpanijan hakemuksesta vahvistaa, että kaikki pesän osakkaat ja perittävän aviopuoliso on merkitty perukirjaan, kuten 3 §:n 1 momentissa säädetään.

Vahvistuksen antaminen kuuluu sen paikkakunnan rekisteritoimistolle, jossa perittävällä oli kuollessaan kotipaikka. Vahvistus on annettava, jos väestötietojärjestelmässä olevien tietojen tai muun saatavissa olevan selvityksen nojalla on perusteltua otaksua, että perukirjassa olevat tiedot ovat oikeat ja täydelliset.

Rekisteritoimiston on tehtävä vahvistuksen antamisesta merkintä perukirjan oikeaksi toditettuun jäljennökseen.

9 b §

Jos vahvistusta ei 9 a §:n mukaan voida antaa, rekisteritoimiston tulee ilmoittaa havaitsemistaan puutteista ja virheistä hakijalle sekä palauttaa asiakirjat ilman vahvistusta hänelle. Asiasta tulee ilmoittaa myös henkilölle, joka perukirjan mukaan ottaa vastaan pesää koskevia ilmoituksia.

9 c §

Oikeustoimi, jonka rekisteritoimiston vahvistamaan perukirjaan merkityt pesän osakkaat ovat tehneet pesän puolesta muun kuin pesän osakkaan kanssa, on sitova, vaikka joku osakkaista on jäänyt perukirjaan merkitsemättä, jos se, jonka kanssa oikeustoimi oli tehty, ei tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää, että pesässä oli tällainen osakas.

Haettaessa viranomaiselta oikeuden kirjaamista tai muuta toimenpidettä vahvistettua perukirjaa pidetään riittävänä selvityksenä pesän osakkaista, jollei asiassa muuta ilmene.

12 §

Verotoimiston 1 §:n nojalla tekemään päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Ennen lain voimaantuloa tuomioistuimiin annetut perukirjat on tarkastettava lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

2.

Laki**perintökaaren voimaannpanosta annetun lain 9 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan perintökaaren voimaannpanosta 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun lain (41/65) 9 §.

2 §
Tämä laki tulee voimaan 2 päivänä kuuta 19 .

3.

Laki**arvonlisäverolain 179 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun arvonlisäverolain (1501/93) 179 §:n 2 momentti seuraavasti:

179 §

Verovelvollisen kuoltua jälkiverotus kohdistetaan kuolinpesään. Jälkiverotus on toimitettava vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona perukirja on annettu vero toimistolle.

Tämä laki tulee voimaan 2 päivänä kuuta 19 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

4.

Laki
verotuslain 132 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun verotuslain (482/58) 132 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 23 päivänä toukokuuta 1980 annetussa laissa (361/80), seuraavasti:

132 §

oikeuksiensa tai velvollisuuksiensa hoitamiseksi.

Puolisolla tai kuolleen puolison oikeudenomistajilla samoin kuin käräjäoikeuden määräämällä pesäselvittäjällä ja pesänjakajalla on oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä pesän selvittämiseksi ja osituksen tai perinnönjaton toimittamiseksi tarvittavia tietoja. Verotoimistolle annetusta perukirjasta voidaan tietoja antaa muullekin, joka tarvitsee tietoja etujensa,

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Heikki Haavisto*

1.

Laki**perintökaaren 20 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/65) 20 luvun 1, 8, 9 ja 12 §, sekä

lisätään lukuun uusi 9 a, 9 b ja 9 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 luku

Perunkirjoituksesta

1 §

Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta, jolle oikeus saman ajan kuluessa tehdystä hakemuksesta pesän laatuun katsoen tai muusta erityisestä syystä tätä aikaa pitennä. *Kihlakunnan tuomari voi myös, milloin ei ole oikeuden istuntopäivä, myöntää pitennyksen.*

8 §

Perukirja on kaksin kappalein annettava oikeuteen tai sen kansliaan erikseen säädetyn ajan kuluessa.

9 §

Oikeuden tulee valvoa, että perunkirjoitus toimitetaan ja perukirja annetaan oikeuteen säädetyn ajan kuluessa. Jos tämä havaitaan laiminlyödyksi, tulee oikeuden asettaa määräaika ja sakon uhka tai, milloin perunkirjoitusta ei ole toimitettu, määrätä joku toimituttamaan se, ja tuomittakoon laiminlyöjä sakkoon.

Jos perukirja on puutteellinen, asettakoon oikeus sakon uhan ja määräajan, jonka kuluessa puute on korjattava.

Se, jonka on annettava tietoja perunkirjoitusta varten, voidaan siihen velvoittaa sakon uhallä.

20 luku

Perunkirjoituksesta

1 §

Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta, jolle *asianomainen verotoimisto* saman ajan kuluessa tehdystä hakemuksesta pesän laatuun katsoen tai muusta erityisestä syystä tätä aikaa pidentää.

8 §

Perukirja on *annettava verotoimistolle siten kuin perintö- ja lahjaverolaissa (378/40) säädetään.*

9 §

Jos perunkirjoituksen toimittaminen on laiminlyöty, käräjäoikeuden tulee verotoimiston ilmoituksesta määrätä sopiva henkilö toimituttamaan perunkirjoitus.

9 a §

Väestökirjahallinnosta annetussa laissa (76/84) tarkoitettu rekisteritoimisto voi kuolinpesän osakkaan, eloonjääneen puolison, pesänhoitajan, pesänselvittäjän, pesänjakajan tai testamentin toimeenpanijan hakemuksesta vahvistaa, että kaikki pesän osakkaat ja perittävän

Voimassa oleva laki

Ehdotus

aviopuoliso on merkitty perukirjaan, kuten 3 §:n 1 momentissa säädetään.

Vahvistuksen antaminen kuuluu sen paikkakunnan rekisteritoimistolle, jossa perittävällä oli kuollessaan kotipaikka. Vahvistus on annettava, jos väestötietojärjestelmässä olevien tietojen tai muun saatavissa olevan selvityksen nojalla on perusteltua otaksua, että perukirjassa olevat tiedot ovat oikeat ja täydelliset.

Rekisteritoimiston on tehtävä vahvistuksen antamisesta merkintä perukirjan oikeaksi todistettuun jäljennökseen.

(Ks. voimassa olevan perintökaaren voimaannosta annetun lain 9 § ja 2. lakiehdotus)

9 b §

Jos vahvistusta ei 9 a §:n mukaan voida antaa, rekisteritoimiston tulee ilmoittaa havaitsemistaan puutteista ja virheistä hakijalle sekä palauttaa asiakirjat ilman vahvistusta hänelle. Asiasta tulee ilmoittaa myös henkilölle, joka perukirjan mukaan ottaa vastaan pesää koskevia ilmoituksia.

9 c §

Oikeustoimi, jonka rekisteritoimiston vahvistamaan perukirjaan merkityt pesän osakkaat ovat tehneet pesän puolesta muun kuin pesän osakkaan kanssa, on sitova, vaikka joku osakkaista on jäänyt perukirjaan merkitsemättä, jos se, jonka kanssa oikeustoimi oli tehty, ei tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää, että pesässä oli tällainen osakas.

Haettaessa viranomaiselta oikeuden kirjaamista tai muuta toimenpidettä vahvistettua perukirjaa pidetään riittävänä selvityksenä pesän osakkaista, jollei asiassa muuta ilmene.

12 §

Oikeuden tai tuomarin 1 §:n mukaan antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta. Niin ikään on muutoksenhaku kielletty hovioikeuden päätöksestä 9 §:ssä tarkoitettussa asiassa.

12 §

Verotoimiston 1 §:n nojalla tekemään päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Ennen lain voimaantuloa tuomioistuimiin annetut perukirjat on tarkastettava lain voimaantullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

2.

Laki**perintökaaren voimaannpanosta annetun lain 9 § kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Jos oikeus tai tuomari perukirjaa tarkastettaessa kuolinpesän osakkaan ilmoituksen johdosta tai muutoin saa tietoonsa, että perittävän jälkeen on tai saattaa olla elossa perillinen tai testamentin saaja, joka ei ehkä tiedä perinnöstä tai testamentista, ja on syytä olettaa tällaisen henkilön oleskelevan tiettyssä vieraassa maassa, ilmoittakoon oikeus tai tuomari tiedossaan olevat seikat ulkoasiainministeriölle, jonka tulee ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin perillisen tai testamentin saajan selville saamiseksi.

(Kumotaan)

9 §

3.

Laki**arvonlisäverolain 179 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun arvonlisäverolain (1501/93) 179 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

179 §

Verovelvollisen kuoltua jälkiverotus kohdistetaan kuolinpesään. Jälkiverotus on toimitettava vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona perukirja on annettu oikeuteen.

Verovelvollisen kuoltua jälkiverotus kohdistetaan kuolinpesään. Jälkiverotus on toimitettava vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona perukirja on annettu verotoimistolle.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

4.

Laki**verotuslain 132 § muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun verotuslain (482/58) 132 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 23 päivänä toukokuuta 1980 annetussa laissa (361/80), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

132 §

Puolisolla tai kuolleen puolison oikeudenomistajilla samoin kuin tuomioistuimen tai tuomarin määräämällä pesänselvittäjällä ja pesänjakajalla on oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä pesän selvittämiseksi ja osituksen tai perinnönjaon toimittamiseksi tarvittavia tietoja.

Puolisolla tai kuolleen puolison oikeudenomistajilla samoin kuin *käräjäoikeuden* määräämällä pesänselvittäjällä ja pesänjakajalla on oikeus saada verotusasiakirjoista ilmeneviä pesän selvittämiseksi ja osituksen tai perinnönjaon toimittamiseksi tarvittavia tietoja. *Verotoimistolle annetusta perukirjasta voidaan tietoja antaa muullekin, joka tarvitsee tietoja etujensa, oikeuksiensa tai velvollisuuksiensa hoitamiseksi.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 19 _____.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

